

НОВА ИЗВОЗНА ПОНУДА ТЕНКОВА ИЗ КИНЕ – VT-4

СВЕ ПРЕДНОСТИ КИНЕСКОГ ЗМАЈА

Најновији извозни производ оклопне технике, тенк VT-4 (развојна ознака MBT-3000), конзорцијума „Норинко“ (NORINCO) и „Фабрике 617“ (сада „First Machinery Group Co. Ltd“), који је у облику макета претходно приказан на Eurosatory 2012 под ознаком MBT-3000 (Основни борбени тенк-3000), био је изложен и августа 2014. године на сајму у Кини (Zhu Hai Air Show-2014), као функционални модел у пуном профилу. Том приликом, на полигону Ве Кат у Западној Монголији пред 44 инострани представника, демонстриране су његове маневарске и ватрене могућности, карактеристике покретљивости, савлађивање препрека и гађање из основног и помоћног наоружања.

Унапређења

Основни борбени тенк VT-4 приказан је као извозна варијанта нове –

На паради поводом 70 година од победе над фашизмом, Народна Република Кина задивила је својим дометом у развоју армије и оствареним техничким нивоом опремљености средствима НВО. Међу приказаним борбеним средствима најновије технолошке генерације, а који могу да се мере с таквом техником у развијеним земљама Запада и Русије, јесте и тенк VT-4, извозна варијанта нове, треће генерације (III+) тенкова, развијен као унапређена верзија Туре-96 Gai.

треће генерације (III+) тенкова, развијен као унапређена верзија тенка VT-1A и Туре-96 Gai. Представља високо достигнуће развоја и производње и по томе би могао да се употреби и у оружаном сукобима високог интензитета. Његове укупне перформансе и борбене могућности иду у ред најнапреднијих тенкова у свету. Представници „Норинка“ нагласили су да је тенк VT-4 за око три милиона долара јефтинији од америчког „абрамса“.

Такође, помиње се и заинтересованост неколико земаља да уговоре набавку тих тенкова, када почне серијска производња (наговештена 2016). Пакистан, као сарадник Кине у развоју и производњи тенкова последњих деценија, намерава да испита VT-4 у свом географском амбијенту, а потом, уколико удовољи очекивању пакистанске војске, склопи уговор за лиценцну производњу под називом Al Haider, у заводима тешких возила HIT, у којима завршава производњу око 600 тенкова

Al Khalid (на бази кинеског Type-90-II – MBT-2000) са својим дорадама.

Позитивне утиске присутних посматрача, представници „Норинко“ подигли су на највиши ниво, износећи смеле оцене да је VT-4 конкурентнији последњим варијантима унајређених тенкова Запада (M1A2 Abrams и Leopard-2A6), и руских T-90C и T-90AM, чак и новог T-14 „армата“.

Они су нагласили његове предности у области аутоматизације и електронске дигитализације система за управљање ватром (СУВ), нишанских и осматрачких система, покретљивости, већој техничкој поузданости трансмисији и конкурентској цени. Према „Норинку“, задовољен је и критеријум цена–ефикасност. За исти квалитет добијен је јефтинији производ.

Тенком VT-4 допуниће палету извозних тенкова ниже цене (MBT-2000 и модификовану варијанту VT-1, који су се продавали у Мароку, Бангладешу, Сри Ланки и Мјанмару). Цене тих тенкова биле су од 2,3 до 3,6 милиона долара, док би VT-4 требало да кошта 4–5 милиона долара. За серију тенкова VT-1 (MBT-2000) „Норинко“ наводи да је око 45 одсто компонената из кинеских тенкова претходних серија, а да 55 одсто чине нове технолошке компоненте домаће производње. Најновији тенк VT-4, наводно, има структуру 100 одсто домаћих компонената.

Високе оцене VT-4 из „Норинка“, и критичке оцене борбених квалитета руских тенкова („армата“ и T-90C), изнете у кинеским медијима, биле су *cassus belli* да и са друге стране услед оштри коментари и оцене на рачун тенка VT-4. У ту полемику није упутно улазити, већ треба прихватити податке који су јавно саопштени, а на читаоцима је да оцене борбену вредност таквога тенка.

У изјави званичника „Норинка“ („China Daily“, 15 june 2015) стоји: „За сада Русија има само један тенк који нуди за извоз, T-90C. Насупрот томе, ми имамо тенкове ниске цене (VT-2), средње цене (VT-1A) и више цене (VT-4), али прилагођене разним потенцијалним купцима на светском тржишту“.

Конструкција и заштита

Облик тенка VT-4 је традиционалан, с управним одељењем возача напред, борбеним одељењем с куполом у средини, у којој су два члана посаде (командир десно, нишанџија лево), а моторно-трансмисионо одељење позади. Чланови посаде имају на располагању улазне отворе и једноделне поклопце. Купола, као и тело тенка, израђени су од заварених ваљаних панцирних плоча (RHA – Rolled Homogeneous Armor), вишеслојног састава и модуларних композитних плоча напред, клинастог облика куполе и косих плоча тела, горње и доње, по узору на тенк Leopard-2A5, чија форма је примењена и на кинеском тенку Type-99.

Напред, преко композитних плоча, додате су кутије модуларног ЕРО, осим на бочним странама куполе.

Купола има већу задњу нишу са решеткастом заштитом од кумулативних пројектила, а служи и за смештај индивидуалних комплеката и РАП-а. Оклопно тело слично је конструкцији тенка T-90, такође прекривено модулима ЕРО и композитним оклопом напред. На доњој предњој плочи су резервни чланци гусеница. Изостављена је плоча – раоник за самоукопавање. На боковима су противкумулятивни штитници од специјалних композитних лимова, који по захтеву могу да се прекрију са ЕРО. Нема података о систему противминске заштите од ИЕС и ПТ мина са електронским упљачима, какав је примењен на T-90C и српском М-84АБ1. Уколико га реално нема, може се сматрати недостатком, јер примена тих минско-есксплозивних средстава је све присутнија последњих деценија у оружаним сукобима ниског интензитета.

Нису саопштене дебљина и структура оклопа, али више извора указује на то да је оклоп тенка адекватан модернизованим Leopard-2A6 и M1A2 Abrams, што подразумева еквивалент заштите тих тенкова и отпорност на поготке нових поткалибарних и кумулативних пројектила. Из тога произилази да је оклоп куполе напред (са ЕРО) адекватан заштити (од поткалибарних пројектила) хомогеног ваљаног панцирног челика (RHA) дебљине 920–960, а од кумулативних 1.320–1.620 милиметара. Код тела напред еквивалент заштите требало би да буде 590–620 и 750–1.050 mm од наведених пројектила. Доња предња плоча имала би еквивалент 620–650, односно 750–970 mm (са ЕРО). У неким изворима наводи се да је ефективна дебљина вишеслојног оклопа куполе око 600 mm, а оклопног тела око 450 mm, у предњем сектору. Нема података о томе колика је балистичка заштита бочних страна.

Кинези су развили домаћи ЕРО, вероватно по узору на руски „контакт-5“, али у четири варијанте: од FY-I до FY-IV. Који је од тих модела примењен на тенку VT-4, није познато. Извори наводе да су ти модели ефикасни у заштити од HEAT пројектила (FY-I), а остали (FY-II, FY-III) од HEAT и APFSDS пројектила, смањујући пробојну моћ APFSDS за 30, а HEAT за 70 одсто. Последњи модел ЕРО типа FY-IV редукују пробојност тандем-кумулятивних пројектила за 70 одсто. Како

су модларне уградње, могу да се замењују оштећени модули и у пољским условима. Челичне кутије са експлозивом различитих су габарита и дебљине, како би се прилагођавале облику основног оклопа тенка (од 250×250×35 mm – дебљина, до 330×200×75/85 mm – дебљина, масе од 4,8–10,4kg).

Да ли је реална изнета оцена о заштити VT-4 да тенк, лакши за 10+ тона од конкурената, може да удовољи исте нивое заштите, тешко је тврдити. Али габарити VT-4 показују да је његова компактна конструкција знатно мањих димензија од тенкова Запада и да стога има потребе за мањом масом оклопа (оклопно тело дужине 7,0 m, према 7,72 до 7,92 m M1A2 „абрамса“ и „леопарда-2A“6), а запремина оклопљеног простора је знатно мања (око 12 m³, према 19,4 до 21,0 m³ запремине та два тенка), као и куполе (без простора испод куполе) око 2,5 m³ према 4,0 до 4,5 m³). То наводи да је конструктивно изводљива ефикасна балистичка заштита са мањом масом тенка.

Званичници „Норинка“ наводе да је развијен и ефикасан систем активне оптоелектронске заштите – GL5, у спрези са бацачем димних кутија (БДК), без конкретизације да ли је реч о систему за ометање (soft kill), као руска ТШУ-1-7 „штора“ (што је извесније), или и за спречавање ПОВР да погоде тенк противдејством свога система заштите (hard-kill), као руски система „арена“, што није објашњено. Познато је да су код тенка Туре-99 развијена два подсистема: девијатор ИЦ вођења ПОВР (JD-3), који омета навођење ракета емитујући погрешне сигнале. Други подсистем садржи ласерски ометач-заслепљивач противничког ласерског уређаја за нишањење, навођење, за детекцију, те се тако штити од ласерског озрачења противника и омета његове ласерске системе за нишањење, даљинмер, обележавање тенка и навођење ПОВР. То је подсистем ZM-87 (ALSDW – Active Laser Self Defense Weapon), који до његове примене у Кини, на тенковима Туре-99, није имао ниједан тенк у свету.

Ти системи подижу и цену тенка („арена“ је око 300.000 долара, а вероватно не би била знатно мања ни цена новог кинеског система). Неки извори наводе да је у тенк уграђен и систем за електронско-магнетну заштиту од ПТ мина и ИЕС (као код Т-90С, српског М-84АБ, немачког „леопард 2А7+“), што није потврђено. Намера да се нови тенкови продају земљама у развоју сигурно ће утицати на опредељење потенцијалних купаца, у којој мери ће тенк бити опремљен савременим технолошким системима.

Наоружање и ватрена моћ

Основно оруђе тенка VT-4 јесте топ 125 mm (вероватно кинески ZPT-98 L/50) глатке цеви са одводником барутних гасова и термооблогом, али без дефлектора за мерење кривљења цеви, што није одлика савремених тенкова. Кинески стручњаци говоре да је за 30% ефикаснији од немачког Rh

120 mm или руског 2А46М за 45% (смела тврдња). Топ је стабилан у обе равни са електричним стабилизатором, а могуће је навођење и ручним уређајем (елевација од –4 до +15 степени). У борбеном комплексу има 38 дводелних граната (од тога су четири вођени ПО пројектили). У аутомату за пуњење, у виду хоризонталног добоша, смешта се 22 метка. Балистички рачунар у спрези је са аутоматом и обезбеђује податке о врсти, стању муниције, барутног пуњења и друге параметре. Борбени комплект има више врста дводелних метака: тренутно-фугасне (HE-FRAG), кумулативне (HEAT), поткалибарне (APFSDS), и полуаутоматски вођене ПОВР по ласерском снопу на даљинама од 150 до 5.000 m (вероватно копија руске 9М119 „рефлекс“ са системом вођења 9К119М).

Представници „Норинка“ наводе да је пробојност нових поткалибарних пројектила до 1.000 mm RHA оклопа на даљини до 2.000 метара. Да ли је то реално, тешко је потврдити, али је познато да је „Норинко“ са израелском компанијом IMI развио поткалибарни метак 125 mm пробојности 600 mm/2.000 m, а новији ТК-125 (APFSDS) пробија 700 mm RHA оклопа на 2.000 m (као руски „свињец-2“ ЗБМ-48).

За пробојност 1.000 mm оклопа потребан је пенетратор веће дужине (до 30:1 у односу на пречник) од оних у дводелним мецима у аутоматском пуњачу на поду куполе. Могу бити и краћи од тога, али са језгром од екстра тврде легуре тешког метала или од осиромашеног урана (DU). Код тенка Туре-99 за нову поткалибарну муницију наводе се информације да су пенетратори сачињени од легуре тврдог челика различите структуре (W, Fe, Cu или W, Fe, Ni). Није познато који је састав језгра примењен и однос појединих елемената у таквој структури. Уосталом, стандардна пробојност савремених поткалибарних пројектила у основи је пропорционална дужини језгра пројектила, уз поједина одступања.

Иако купола има продужену широку нишу, муниција није смештена у њој, што би омогућило дуже метке (и једноделне). И у хоризонталном обртном аутомату пројектили би могли да буду дужи, али би тада требало да буду смештени вертикално, а барутно пуњење хоризонтално (као у Т-64Б или Т-80У).

Уколико је иста муниција као код тенка Туре-99, онда поткалибарни пројектили имају почетну брзину од 1.780 m/s и пробојну моћ 850 mm оклопа, а са легуром од DU 960 mm/2.000 m, како наводе кинески извори. За кумулативни пројектил и ПОВР не наводе се подаци, али се претпоставља да су на нивоу руских – пробојности 700–900 mm оклопа иза ЕРО. Може се закључити да би VT-4 био ефикасан против већине савремених тенкова, али је мање ефикасан против оних који имају, поред основног оклопа, ЕРО у комбинацији са чобам (Chobham) или ојачање са плочама од осиромашеног урана.

За кумулативне пројектиле присутни су подаци да су развијени са тандем кумулативним пуњењем, са два или три пуњења у низу, да пробијају до 700 mm RHA оклопа иза ЕРО. Како ЕРО смањује пробојност тих пројектила за 250–500 mm, то би значило да је ефективна пробојност

ИЗВОЗ

Према регистру UN за конвенционално наоружање од 1992. до 2013. године: САД су продале 5.511 тенкова, Немачка 2.680, Русија 1.2976, а НР Кина је на четвртм месту извоза тенкова. Од 2009. до 2013. године извезла је 461 тенк, у току 2013. године 93, а уговорено је још 80 тенкова 2014. године. Успон извоза из Кине и пад извоза тенкова из Европе и САД, наговештавају експанзију кинеског и руског извоза. Земље Азије са Океанијом увезле су од 2010. до 2014. године око 48% оклопних возила светске понуде. Извоз из САД захватао је око 30%, из Русије 26%, Немачке 7%, Француске 6% и Кине 5% светске понуде. Али обим продаје кинеског наоружања у последњих пет година порастао је за 143%, са просечним годишњим порастом око 20 одсто. Тржиште се шири према Африци и Јужној Америци. Са таквим порастом извоза претпоставља се (институт SIPRI) да ће Кина 2016. године престићи Немачку и избити на треће место извозника НВО. При томе, она више није само понуђач са ниском ценом, већ и високим технолошким нивоом борбених средстава.

равна еквивалентној дебљини RHA оклопа до 1.200 mm (што изгледа ипак много).

Помоћно наоружање састоји се из спрегнутог митраљеза – Туре-86 калибра 7,62 mm, са 2.000 метака и ПАМ – Туре-88 QJC 12,7 mm, са 300 метака и даљинским управљањем (RWS), којим рукује командир (сектор дејства по азимуту 360°, по елевацији од –4° до +75°). ПАМ је погодан за дејство по циљевима у ваздуху на малим висинама и мањих брзина, на лака ОБВ и друге циљеве на узвишењима и у насељеним местима. Спрегнути митраљез употребљава се на стандардни начин, као код других тенкова. На бочним зидовима куполе и крову има по шест БДК 76 mm на обе стране, од којих су по два са распрсквајућим кутијама. Бацачи димних кутија су у систему активне заштите GL-5 за ометање навођења ПОВР противника, испаливањем пуњења са светлосним ефектима као IC мамаца, стварање димне завесе, и шрапнелска пуњења за одбрану од пешадије у блиској борби, што је демонстрирано на поменутом приказу.

Из „Норинка“ се наглашено хвали СУВ. Наводно је савременији од руских, укључујући и нови систем код тенка

Т-14 „армата“, али за потврду тих навода нема доступних података. Уосталом, и руске и кинеске развојне и производне организације користиле су француска искуства (Thales, Sagem) за унапређење својих нишанско-осматрачких система. Наравно, и једни и други унапредили су СУВ својим софистицираним подсистемима и дигитализованим рачунарима.

Нишанција и командир тенка имају дневне оптичке, независно стабилсане нишанске справе и ноћне-термовизијске, са хлађеном камером друге/треће генерације. Командирова справа је панорамска. Нису познати параметри видљивости и распознавања циљева. Код тенка Туре-99 те вредности су 4.000 и 2.700 метара. Да ли је исти систем и код VT-4, није познато. На екрану термалне справе преузима се слика термокамере. Командир може, по потреби, да преноси слику и у возачев већи монитор. Такође, може да преузме команду од нишанције и лично управља оруђем и спрегнутим митраљезом, у хитним случајевима (тзв. систем Hunter-killer) и да, када уочи опаснији циљ, нишани и гађа.

У нишанским справама уграђен је ласерски даљинмер са импулсним емитером и пулсирајући емитер за полу-

автоматско вођење ракетизираних пројектила. Такође, присутан је и систем за непрекидно праћење циља – Automatic Target Tracking. У саставу СУВ-а постоје и сензори за детекцију и селекцију циљева тзв. свој-туђ – IFF и метео сензор. Балистички рачунар умрежен је са нишанским справама и интегрисан је са електронски кодираним КИС-ом преко кога се обавља дијагностика стања уређаја, размена информација унутар тактичке јединице, података и слике распореда јединица и возила у реалном времену, на електронској мапи и дисплејима података, како својих тако и непријатељских, захваљујући електронској конекцији са сателитским системом осматрања и навигације (GPS).

Инерциони и сателитски систем за навигацију Beidou SNS домаћег је развоја, за који кинески извори наводе да је прецизнији од америчког GPS. Развијен је у сарадњи приватне интернет компаније „Giant“ и „Норинка“. Говори се да би 2020. године Beidou SNS могао да покрива територију Кине, али и целог света, и буде конкуренција америчком GPS, руском ГЛОНАСС и европском Union’s Galileo. Свакако, и без наглашеног маркетинга произвођача, тенк VT-4 има респектабилну ватрену моћ и савремене електронске дигиталне уређаје СУВ-а и КИС-а.

Погонски уређаји и покретљивост тенка

„Норинко“ већ више година развија турбопрехрањиване дизел моторе с течним хлађењем на бази појачаног руског мотора В-84МС и немачког МВ-871 Ка501, снаге од 1.200, 1.300 и 1.500 КС. Означени су као НВ-150 V-12 Diesel engine или WD-396 1200/1300 hp. Више моторно одељење од управног код тенка указује на то да мотор вероватно није уграђен попречно, већ уздужно, и да је већих габарита од руских.

У кинеским стручним часописима, и приликом представљања тенка јавности, званичници су давали различите изјаве о мотору – да има 1.200 КС, а други да је мотор од 1.300 КС, што ствара забуну. Мотор од 1.200 КС био је на бази украјинског 6ТД-2, развијен за уградњу у пакистански тенк AL Khalid (МВТ-2000, извозна верзија VT-1), произвођен у пакистанским заводима НИТ (Heavy Industries Taxuila) за пакистанску армију, а мање за извоз. Већина наслова указује на то да је реч о мотору од 1.300 КС /956 kW, са турбопрехрањивањем и течним хлађењем и електронском контролом. Тенк VT-4 остварује специфичну снагу од 25 КС/т са којом постиже највећу брзину кретања тенка од 70 km/h. Мотор функционише у температурним условима атмосфере од –25С до +50С, што подразумева и пустињски амбијент.

Хидромеханичка трансмисија – Ch1000В (вероватно развијена на искуствима из француске ESM500 и немачке LSG3000) је са атоматском променом степена преноса, без прекида снаге, и електрохидрауличним управљањем, конструкционо и функционално у јединственом погонском блоку. Обезбеђује промену степена преноса (2+2), са два степена напред – нижи и виши пренос, и два степена задњег хода – први и други. Неки аутори наводе да је мењач шестобрзински, што се не потврђује на доступним сликама интеријера VT-4, где се јасно распознају позиције ручице мењача,

ТАКТИЧКО-ТЕХНИЧКИ ПОДАЦИ

■ маса	52 t
■ посада	три члана
■ притисак на тло	0,86 kg/cm ²
■ основно оруђе	топ Z PT-98 L/50 125 mm
■ борбени комплет-метака-ракета	125 mm 34 + 4
■ стабилизација топа	електрична у обе равни
■ спрегнути митраљез	Type-86 7,62 mm
■ борбени комплет метака 7,62 mm	2.000 (3.000)
■ ПАМ	Type-88 QJC 12,7 mm са RCWS
■ борбени комплет метака 12,7 mm	300
■ дужина	с топом 10,1 m, без топа 7,0 m
■ ширина	3,5 m
■ висина	2,4 m
■ налегање гусеница на тло	4,74 m
■ мотор	турбодизел 150 НВ 1.200 КС/882 kW или 1.300 КС/960 kW
■ мењач	Sh1000В аутоматски са 2+2 степена преноса
■ специфична снага	23 КС/т или 25 КС/т
■ максимална брзина	67 km/h или 70 km/h
■ аутономија	500 km (са додане две бачве 700 km)
■ савлађује препреке: – успон / нагиб	60% /40%
– ров ширине	2,70 m
– вертикална	0,86 m
– газ воде дубине	1,2 m
– подводни газ дубине	4–5 m

означене са: D, H, N, R1, R2 (нижи, виши, неутрални, први и други степен преноса – рикверца).

При свим брзинама кретања, у сваком степену преноса, уређај за управљање, преко волана, уместо полуга, обезбеђује континуирани радијус заокрета, а ретардер олакшава брзо заустављање тенка без блокирања кочница или проклизавања гусеница до зауставног положаја. Тенк се окреће на месту око свога тежишта, са радијусом од само 4,74 m, колика је дужина налегања гусеница на тло. При томе гусенице вуку у супротним смеровима – једна напред, друга назад. Ходни део има шест пари потпорних точкова са дуплим дисковима и гуменим обручима, три пара точкова носача гусеница, са лењивцима напред и погонским назубљеним точковима позади. Гусенице су са двојним гумено-металним спојницама и гуменим наплацима, који не оштећују савремене путеве. Торзионо огибљење је са хидрауличном амортизацијом на позицијама свих потпорних точкова.

Погонски блок са ходним делом омогућава високе перформансе у кретању ван путева и преко природних и вештачких препрека, укључујући и подводно кретање дубине 4–5 метра. Савлађује успоне до 60%, нагибе 40%, ров ширине 2,70 m, вертикалну препреку до 0,86 m (по неким изворима 1,2 m). Остварује аутономију кретања од 500 km, а са две допунске бачве повећава радијус за 150–200 километара. У поређењу са савременим тенковима у свету, VT-4 је приближно на њиховом нивоу покретљивости, са малим заостајањем иза неких а предностима испред других. Званичници „Норинка“ изјавили су да је тенк поуздан у експлоатацији, и да је на испитивању прешао 5.700 km, без кварова и отказа виталних уређаја, што је висок ниво поузданости за експлоатацију.

Специјални уређаји и опреме тенка

Неспорно је да је у тенку VT-4 заступљено много електронских дигиталних и софистицираних уређаја, модуларне уградње, који олакшавају руковање и управљање погонским уређајима и наоружањем тенка са мање напрезања, него што је то случај код последње генерације тенкова Запада, посебно због ручног пуњења топа. Осим тих уређаја, тенк има: уређај за колективну НХБ заштиту, клима-уређај, аутоматски систем за спречавање експлозија, настанка и гашење пожара, опрему за подводну вожњу и помоћни мотор генератор. Лична опрема посаде, РАП, маскирна мрежа и цирада, пакује се у решеткасти носач око нише куполе, који уједно и штити од кумулативних пројектила.

У поклопцу возача су три дневна перископа за осматрање, с тим да се средњи замењује пасивним уређајем за ноћ. Поред тога, возач располаже термовизијским нехлађеним камерама за осматрање напред и назад (преко мањег екрана). На већем монитору може да посматра шири сектор, положај тенка у распореду јединице и друге податке, које командир преноси из основне камере и свога КИС-а. Нишанција има један, а командир шест дневних перископа. Појавило се и занимљиво запажање кинеских аутора да је мушка

популација у Кини, у животној доби за војни позив, задњих деценија, виша за око 10 cm од некадашњих генерација, што је навело конструкторе тенкова да више пажње посвете запремини тих возила, како би се обезбедио већи простор и бољи ергономски услови за рад и боравак посаде у тенку.

Критеријум цена–ефикасност

Критеријум цена–ефикасност требало би додати као посебан показатељ у оцењивању борбене вредности тенка. Тај критеријум у наунотехничком оцењивању може да садржи велики број појединачних параметара (до 5.000), али се своди на то да се међу тенковима приближно једнаких основних борбених карактеристика – ватрене моћи, заштите и покретљивости – ретко када узима у прорачун. Поменимо да су цене десет типова савремених тенкова у распону од 2,6 до 12,6 милиона долара (за једно возило), зависно од земље произвођача и услова под којима се продају.

Следећи фактор, који би у оцењивању стручњаци требало да узму у обзир, јесу борбена искуства, односно како се поједини тип тенка показао у реалним оружаним сукобима, а не у разради виртуалног сукоба помоћу електронског модела борбе, у којима су узимани само неки параметри, а многи, који не иду у прилог сопственог тенка, нису. Тако су

експерти неколико земаља рангирани један исти тенк на прву позицију, а код других је на петом или чак десетом месту, нпр. модел борбе два батаљона тенкова, на дистанци од два километра, где је један батаљон изгубио само један тенк, а противник двадесет или цео батаљон. А шта би било да су били удаљени на пет километара, где имају предност тенкови са лансирањем ракетних пројектила, неки чак и на осам километара, када могу да наводе пројектиле и за напад одозго. Или, какав би исход борбе био да је урачунат ефекат дејства авиона и хеликоптера, артиљеријских јединица за ПО борбу, пешадијских ловаца тенкова са ручним бацачима и преносним ПОВР, јер тенкови у борби нису солисти без садејства са другим родовима војске.

У сваком случају, према доступним ТТ подацима, кинески VT-4 заслужује високе оцене и улази у сам врх најбољих тенкова. ■

Милосав Ц. ЋОРЂЕВИЋ